

Hallituksen esitys Eduskunnalle kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annettua lakia.

Muutosten tarkoituksena on saattaa yleissopimusta koskeva lainsäädäntö vastaamaan uudessa perustuslaissa säädöshierarkialle sekä hyvän hallinnon takeiden ja elinkeinovapauden turvaamiselle asetettuja vaatimuksia. Tämän perusteella yleissopimusta koskevasta voimaansaattamisasetuksesta ehdotetaan siirrettäväksi lakiin ja täsmennettäväksi säännökset, jotka koskevat tiettyihin yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin kemikaaleihin liittyvää lupamenettelyä ja toiminnanharjoittajien ilmoitusvelvollisuutta sekä yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien kemikaalien vientiä ja tuontia. Vastaavasti yleissopimusta koskevasta ulkoasiainministeriön pää-

töksestä ehdotetaan siirrettäväksi lakiin kansallisen viranomaisen tehtäviä koskevia säännöksiä.

Samassa yhteydessä päivitetään lainsäädännön vientivalvontaa koskevia määräyksiä erityisesti siksi, että kaksikäyttötuotteiden vientivalvonta on siirtynyt vuonna 2003 kauppa- ja teollisuusministeriöltä ulkoasiainministeriölle.

Lakiin ehdotetaan tehtäviksi myös pieniä sisällöllisiä muutoksia, jotta lainsäädäntö tukisi yleissopimuksen tehokasta toimeenpanoa Suomessa. Ehdotetut muutokset liittyvät toiminnanharjoittajien ilmoitusvelvollisuuteen, tiettyjen yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien kemikaalien tuontia koskeviin rajoituksiin ja tiettyjen yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien kemikaalien viennille asetettaviin vaatimuksiin.

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
I YLEISPERUSTELUT	3
1 Johdanto	3
2 Nykytila ja ehdotetut muutokset	3
3 Esityksen vaikutukset.....	5
3.1 Taloudelliset vaikutukset sekä vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	5
3.2 Yritysvaikutukset	6
4 Asian valmistelu.....	6
II YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	7
1 Lakiehdotuksen perustelut	7
2 Tarkemmat säännökset ja määräykset	13
3 Voimaantulo.....	13
4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	13
LAKIEHDOTUS	15
kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta.....	15
RINNAKKAISTEKSTI	19
kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta.....	19
ASETUSLUONNOS	27
kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen voimaansaattamista sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymistä ja sen soveltamisesta annetun lain voimaantuloa koskevan asetuksen muuttamisesta.....	27

I YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Hallituksen esityksessä ehdotetaan saatettavaksi ajan tasalle Suomen kemiallisten aseiden kieltosopimusta koskeva lainsäädäntö, joka on osittain vanhentunut viranomaisten vastuunjaossa ja muussa lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten takia. Uudistuksessa on otettu huomioon myös uuden perustuslain asettamat vaatimukset sekä perustuslakivaliokunnan perustuslakia täsmentävät kannanotot. Viranomaisten toimivaltaa ja asetuksenantovaltuuksia koskevia säännöksiä on tältä pohjalta pyritty täsmentämään. Lisäksi voimaansaattamislakiin esitetään joitakin tarkennuksia, jotka johtuvat kemiallisten aseiden kieltosopimuksen määräysten tehoon toimeenpanon vaatimuksista.

2 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Suomen voimassa oleva kemiallisten aseiden kieltä koskeva lainsäädäntö perustuu kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevaan yleissopimukseen (SopS 17-19/1997), jäljempänä yleissopimus, mainitun yleissopimuksen voimaansaattamisesta vuonna 1997 annettuun lakiin ja samana vuonna annettuun asetukseen kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain voimaantulosta (348/1997), sellaisena kuin se on muutettuna asetuksilla (498/1997) ja (1047/1999), jäljempänä voimaansaattamisasetus.

Voimaansaattamislaki ja -asetus on säädetty ennen uuden perustuslain voimaantuloa, joten ne eivät kaikilta osin täytä perustuslaisia säädöshierarkialle sekä hyvän hallinnon ja elinkeinovapauden toteutumiselle asetettuja vaatimuksia. Esityksessä ehdotetaan tämän vuoksi, että voimaansaattamisasetuksesta siirrettäisiin lain tasolle esimerkiksi määräykset, jotka koskevat tiettyjen yleissopimuk-

sen alaisten kemikaalien lupamenettelyä ja toiminnanharjoittajien ilmoitusvelvollisuutta sekä yleissopimuksen alaisten kemikaalien vientiä ja tuontia. Edelleen ehdotetaan, että hyvän hallinnon takeiden turvaamiseksi edellä mainittua lupamenettelyä koskevia sääntöjä ja luvan myöntämisen edellytyksiä tarkennetaan luvanalaiisten kemikaalien käyttöä koskevien yleissopimukseen sisältyvien rajoitusten mukaisesti. Lisäksi perustuslain voidaan katsoa edellyttävän nykyisin ulkoasiainministeriön päätöksellä säädeltyjen yleissopimuksen kansallisen viranomaisen (Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitos, VERIFIN) yleissopimukseen liittyvien tehtävien ja toimivaltuuksien määrittelyä laissa, koska ne sisältävät julkisen vallan käyttöä, minkä vuoksi ne ehdotetaan nyt sisällytettäväksi voimaansaattamislakiin. Samalla esitetään säädettäväksi valtuudesta antaa tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella tarkempia määräyksiä valvontalaitoksen teknisistä yleissopimuksen täytäntöönpanoon liittyvistä tehtävistä, jotka eivät sisällä julkisen vallan käyttöä. Voimaansaattamislain asetuksenantovaltuudet eivät ole perustuslain edellyttämällä tavalla tarkkarajaiset, joten niitä ehdotetaan myös tarkistettavaksi.

Voimaansaattamislakiin ja -asetukseen viimeksi vuonna 1999 tehtyjen muutosten jälkeen Suomen viranomaisten vastuunjaossa ja muussa lainsäädännössä on tapahtunut muutoksia, jotka ovat osaltaan vaikuttaneet myös yleissopimuksesta johtuvien tehtävien hoitoon Suomessa. Voimaansaattamislain mukaisen vientivalvonnan alaiset tuotteet ovat suurelta osin kaksikäyttötuotteita, joiden vientivalvonta-asiat siirrettiin kauppa- ja teollisuusministeriöstä ulkoasiainministeriölle vuonna 2003 kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (581/2003). Voimaansaattamislain vientivalvontaa koskevat säännökset ovat tämän johdosta vanhentuneet. Voimaansaattamislain ja -asetuksen kemikaalien vientiä ja tuontia koskevat säännökset ovat vanhentuneet myös siltä osin kuin niissä viitataan ulkomaankaupan ja taloudellisen kasvun

turvaamisesta annettuun lakiin (157/1974), joka kumottiin kaksikäyttötuotteiden vientivalvontalailla (562/1996), ja EU:n neuvoston päätökseen kaksikäyttötuotteiden viennin valvontaa koskevasta yhteisestä toiminnasta (94/942/YUTP), joka on korvattu neuvoston asetuksella kaksikäyttötuotteiden ja -teknologian vientiä koskevan yhteisön valvontajärjestelmän perustamisesta (EY) N:o 1334/2000, jäljempänä neuvoston asetus kaksikäyttötuotteiden viennistä. Näitä viittauksia ehdotetaan tarkistettavaksi. Sen sijaan säännöksiä, jotka koskevat puolustusministeriön vastuuta puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain (242/1990) soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä, ei ehdoteta muutettavaksi.

Voimaansaattamislain joihinkin viittaus-säännöksiin ehdotetaan tehtäväksi muutoksia nykytilanteen huomioon ottamiseksi. Voimaansaattamislaissa säädetään virka-avusta, jota poliisi, kemikaalilaissa (744/1989) tarkoitettujen valvontaviranomaiset sekä tullilaitos ja rajavartiolaitos ovat velvollisia antamaan kemiallisten aineiden kielto-asetusta koskevan lainsäädännön toimeenpanemiseksi. Edellä mainittuihin kemikaalilain valvontaviranomaisiin ei kuitenkaan enää lukeudu aiemmin sen 5 §:ssä mainittu Turvatekniikan keskus (TUKES). Tämä johtuu vuonna 2005 säädetyistä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetusta laista (390/2005), jonka säätämisen yhteydessä muutettiin kemikaalilakia (391/2005) siten, että tietyt tehtävät kemikaalilaista siirrettiin edellä mainittuun lakiin. Tämän johdosta voimaansaattamislain virka-apua koskevaan 6 §:ään ehdotetaan lisättäväksi TUKES.

Yleissopimuksessa edellytetään, että toiminnanharjoittajat antavat ilmoituksen yleissopimuksen alaisten kemikaalien käytöstä sekä edellisen että seuraavan kalenterivuoden osalta. Tällä hetkellä voimaantuloasetuksen 4 §:ssä säädetään kyseisestä ilmoitusvelvollisuudesta edellisen kalenterivuoden osalta, mutta seuraavan kalenterivuoden käyttöä koskeva ilmoitus on jäänyt lain 7 §:ssä ja asetuksen 4 §:n 4 momentissa säädetyn kansallisen viranomaisen yleisen tiedonsaantioikeuden varaan. Toiminnanharjoittajien ilmoituksissa on tältä osin esiintynyt huomattavia

viiveitä, mikä on vaikeuttanut Suomen viranomaisten raportointia Kemiallisten aineiden kieltojärjestölle. Lakia ehdotetaankin muutettavaksi siten, että ilmoitusvelvollisuutta koskevat määräykset sisällytettäisiin kokonaisuudessaan asetuksen sijasta lakiin, ja kyseisiä säännöksiä lisäksi täsmennettäisiin siten, että toiminnanharjoittajat velvoitettaisiin antamaan ennakoilmoitus myös yleissopimuksen alaisten kemikaalien tuotannosta, käsitteilystä ja kulutuksesta seuraavana kalenterivuonna.

Suomen lainsäädäntöön ei nykyisellään sisälly kahta yleissopimukseen sisältyvää vaatimusta, jotka koskevat yleissopimuksen alaisten kemikaalien vientiä ja tuontia yleissopimuksen ulkopuolisista valtioista. Ensinnäkin yleissopimus kieltää sen kemikaaliliitteen 1 luettelon kemikaalien, jotka ovat yleissopimuksen alaisista kemikaaleista vaarallisimpia, hankkimisen sopimusvaltioiden ulkopuolelta. Tämä kieltö ei tällä hetkellä sisälly Suomen voimaansaattamisasetukseen, jossa kuitenkin kielletään yleissopimuksen kemikaaliliitteen 2 luettelon vähemmän vaarallisten kemikaalien tuonti sopimusvaltioiden ulkopuolelta. Kyseinen kieltö sekä 1 että 2 luettelon kemikaalien osalta ehdotetaan nyt selvennyksen vuoksi kirjattavaksi lakiin. Kemikaaliliitteen 1 luettelon kemikaaleja koskeva tuontikieltö sisältyy jo muun muassa Tanskan, Saksan, Ranskan, Yhdysvaltojen ja Australian lainsäädäntöön. Samalla lakiin kirjattaisiin näytetuontia koskeva tarkasti rajattu poikkeus.

Toiseksi Suomen kemiallisia aineita koskeva lainsäädäntö ei ole riittävän yksityiskohtaista siltä osin kuin kyse on yleissopimuksen kemikaaliliitteen 3 luettelon kemikaalien viennistä sopimusvaltioiden ulkopuolelle. Yleissopimuksen mukaan tällaiseen vientiin tarvitaan vastaanottavan valtion antama loppukäyttäjätodistus. Yleissopimuksen osapuolikokous teki marraskuussa 1998 päätöksen loppukäyttäjätodistuksen yksityiskohdista (C-III/DEC.7), jossa selvennettiin muun muassa sitä, että yleissopimuksen todentamisliitteessä mainitulla vastaanottajavaltion todistuksella tarkoitetaan kyseisen valtion asianomaisen viranomaisen antamaa todistusta. Yleissopimuksen osapuolikokous teki lisäksi toukokuussa 2001 päätöksen alhaisen pitoi-

suuden kemikaaliseksi, joilta loppukäyttäjätodistusta ei edellytetä (C-VI/DEC.10). Sopimusvaltio voi halutessaan soveltaa tiukempia säännöksiä. Vaatimus valtion antamasta loppukäyttäjätodistuksesta sisältyy muun muassa Tanskan, Saksan, Ranskan, Yhdysvaltojen ja Australian lainsäädäntöön. Suomessa voimaansaattamisasetuksen 5 §:ssä edellytetään tältä osin, että yleissopimuksen alaisten kemikaalien viennille on haettava ulkoasiainministeriön myöntämä vientilupa. Vientiluvan saamiseksi edellytetään vientivalvontalainsäädännön perusteella loppukäyttäjän antamaa loppukäyttäjätodistusta. Sen sijaan vastaanottavan valtion antamaa loppukäyttäjätodistusta ei vientivalvontalainsäädännön perusteella vaadita. Kyseinen voimaansaattamisasetuksen säännös ehdotetaan nostettavaksi lain tasolle. Samalla ehdotetaan lakiin lisättäväksi säännös siitä, että vietäessä kemikaaliliitteen 3 luettelon kemikaaleja sopimusvaltioiden ulkopuolelle vientiluvan saaminen edellyttää, että viejä esittää vastaanottavan valtion antaman loppukäyttäjätodistuksen. Todistusta ei kuitenkaan vaadita seoksilta, joiden pitoisuus alittaa yleissopimuksen osapuolikokouksen päätöksessä (C-VI/DEC.10) määrätyt rajat.

Yleissopimusta koskevassa lainsäädännössä ei kemikaalien viennin osalta ole myöskään huomioitu yleissopimuksen osapuolikokouksen vuonna 2000 tekemää päätöstä (C-V/DEC.16), jolla on helpotettu kemikaaliliitteen 2 luettelon kemikaalien vientiä sopimusvaltioiden alueen ulkopuolelle koskevaa kieltoa. Päätöksen sisältö on kuitenkin huomioitu kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa ja EU:n vientivalvontalainsäädännössä (asetus (EY) 1334/2000). Voimaansaattamislakiin ehdotetaan tältä osin lisättäväksi pelkästään viittaus kyseisiin vientivalvontasäädöksiin.

Edellä mainittujen vientivalvontaa koskevien muutosten tekeminen kemiallisten aseiden kieltosopimusta koskevaan Suomen lainsäädäntöön on tärkeää ottaen erityisesti huomioon Kemiallisten aseiden kieltojärjestön piirissä käytävät keskustelut sopimuksen auttoman kansallisen toimeenpanon tärkeydestä kemiallisten aseiden leviämiskäytön minimoimiseksi. Sopimusvaltioiden ulkopuolelle tapahtuvan kemikaaliviennin rajoittamisel-

la ja valvonnalla on merkitystä myös siksi, että se voi toimia yleissopimukseen liittymistä edistävänä kannustimena maille, jotka ovat vielä sopimuksen ulkopuolella.

Suomen kemiallisten aineiden kieltosopimusta koskevaa lainsäädäntöä pidetään Kemiallisten aseiden kieltojärjestön piirissä hyvänä esimerkkinä kansallisesta toimeenpanosta. Järjestön tekninen sihteeristö käyttääkin sitä mallina tukiessaan kansallisen lainsäädännön laatimista siinä apua tarvitsevilla sopimusvaltioissa. Myös tämä huomioon ottaen lainsäädäntö on syytä päivittää vastaamaan nykytilaa.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset sekä vaikutukset viranomaisten toimintaan

Kemiallisten aseiden kieltosopimusta koskevan lainsäädännön muutokset ovat vaikutuksiltaan vähäisiä. Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia. Esityksellä ei myöskään voida katsoa olevan merkittäviä vaikutuksia viranomaisten tehtäviin, koska esityksen sisältämät muutokset viranomaisten vastuunjakoon on käytännössä toteutettu jo aikaisemmin kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain muutoksen yhteydessä.

Vientivalvontaa koskevien säännösten tarkentaminen kieltosopimuksen ulkopuolella olevien valtioiden osalta jää käytännössä vaikutuksiltaan vähäiseksi jos siksi, että sopimuksen ulkopuolella on enää 16 valtiota. Yleissopimuksen kemikaaliliitteen 1 luettelon kemikaaleja ei tuoda Suomeen näistä valtioista, joten tämän tuonnin kieltäminen ei aiheuta viranomaisille lisätehtäviä. Vaatimus vastaanottavan valtion antamasta maahanjääntitodistuksesta kemikaaliliitteen 3 luettelon yhteensä 17 kemikaalin osalta ei myöskään olennaisesti lisää viranomaisten tehtäviä. Suomessa ei tällä hetkellä tuoteta 3 luettelon kemikaaleja. Myös jatkossa näiden kemikaalien vienti Suomesta johonkin yleissopimuksen ulkopuolisista valtioista on varsin epätodennäköistä. Selvyyden vuoksi on todettava, että Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitoksen (VERIFIN) tehtävien kirjaamisella lakiin ei ole tarkoitus muuttaa laitoksen tehtäviä.

3.2 Yritysvaikutukset

Esitykseen sisältyvillä uusilla toiminnanharjoittajia koskevilla vaatimuksilla ei ole merkittäviä vaikutuksia yritysten liiketoiminnan tai kemiallisten tieteiden tutkimuksen harjoittamisen edellytyksiin. Nostamalla toiminnanharjoittajien oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvät säännökset lain tasolle ja täsmentämällä tiettyjä kemikaaleja koskevaa lupamenettelyä esitys kuitenkin parantaa toisaalta hyvän hallinnon toteutumisen edellytyksiä ja myös toiminnanharjoittajien oikeusturvaa muun muassa elinkeinovapauden turvaamisen näkökulmasta. Suomessa on tällä hetkellä kymmenen kansallisesti ilmoitusvelvollista yritystä, jotka käyttävät kemikaaliliitteen 2 luettelon kemikaaleja. Näistä kahden yrityksen tiedot on ilmoitettava Kemiallisten aseiden kieltojärjestölle. Kemikaaliliitteen 3 luettelon kemikaaleja käyttäviä, kansallisesti ilmoitusvelvollisia yrityksiä Suomessa on noin 50. Luettelon 3 kemikaalien käyttöä ei ilmoiteta kieltojärjestölle. Kemikaaliliitteen 1 luettelon kemikaaleja käyttää Suomessa tällä hetkellä kaksi yleissopimuksen mukaisesti Kemiallisten aseiden kieltojärjestölle ilmoitusvelvollista laitosta, Puolustusvoimien Teknillinen Tutkimuslaitos (PvTT) ja Kemiallisen aseiden kieltojärjestönsä valvontalaitos (VERIFIN).

Toiminnanharjoittajaa koskeva velvoite antaa ennakoiva ilmoitus yleissopimuksen alaisten kemikaalien käytöstä seuraavalta vuodelta edellyttää, että toiminnanharjoittajat antavat arvion tiettyjen kemikaalien tuotannosta, käsittelystä ja kulutuksesta säädettyyn aikarajaan mennessä.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu ulkoasiainministeriössä virkatyönä. Esityksestä on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, puolustusministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä ja ympäristöministeriöltä sekä Kemiallisen aseiden kieltojärjestönsä valvontalaitokselta (VERIFIN), Lääkelaitokselta ja Kemianteollisuus ry:ltä. Lausunnoissa on kiinnitetty huomiota Kemiallisen aseiden kieltojärjestönsä valvontalaitoksen oikeudelliseen asemaan, asetuksenantovaltuuksien muotoiluun, elinkeinovapauden turvaamiseen, lupapäätöksiä koskeviin menettelyihin ja lupaedellytysten määrittelyyn sekä Puolustusvoimien Teknillisen Tutkimuslaitoksen asemaan. Ehdotetut muutokset on huomioitu esityksessä.

II YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

2 §. Viranomaiset. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitoksen (VERIFIN) tehtävistä ja toimivaltuuksista. VERIFIN on johtosääntönsä 1 §:n mukaan Helsingin yliopiston konsistorin alainen erillislaitos, joka toimii ulkoasiainministeriön ohjauksessa sekä kiinteässä yhteistyössä ulkoasiainministeriön kanssa. Laitoksen toimintaa ohjaa ja valvoo seitsenjäseninen johtokunta, jonka jäsenistä ulkoasiainministeriö nimittää kolme ja Helsingin yliopiston konsistori neljä, joista yksi on laitoksen henkilökunnan edustaja. Ulkoasiainministeriö valitsee johtokunnan puheenjohtajan ja yliopiston konsistori varapuheenjohtajan. VERIFINin toiminnan rahoittaa nykyisellään pääosin ulkoasiainministeriö.

Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitoksen asema valtionhallinnossa määrityy hankalasti. Helsingin yliopiston konsistorin alaisena erillislaitoksena VERIFIN nauttii yliopistolain 2 §:n mukaista yliopistoille kuuluvaa itsehallintoa suhteessa valtionhallintoon. Perustuslain 119 §:n 2 momentti, joka edellyttää valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista säädettävän lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä, ei siten suoraan sovellu Helsingin yliopiston yhteydessä toimivaan VERIFINiin. Siltä osin kuin VERIFINin tehtävät liittyvät kemiallisen aseiden kieltosopimuksen täytäntöönpanoon, ulkoasiainministeriö on antanut VERIFINin hoidettavaksi viranomaistehtäviä, joiden luonne kuitenkin perustuslain valossa edellyttää tehtävien määrittelyä lain tasolla. Perustuslain 119 §:n 2 momentin vaatimuksia voidaan katsoa sovellettavan tapauksessa analogisesti siltä osin kuin on kyse yleissopimukseen liittyvistä tehtävistä.

Näin ollen 2 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettävän VERIFINin yleisistä perusteista, joilla perustuslain esitöiden mukaan tarkoite-

taan lähinnä yksikön nimeä, toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia (HE 1/1998 vp, s. 174/II). Momentissa säädettävät tehtävät liittyvät kokonaisuudessaan yleissopimuksen toimeenpanoon. Tehtävät määritellään nykyisellään voimaansaattamislain 2, 5 ja 7 §:ssä, voimaansaattamisasetuksen 3 ja 4 §:ssä sekä kemiallisen aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevaan yleissopimukseen liittyvien tehtävien hoitamisesta annetun ulkoasiainministeriön päätöksen (1216/1997) 1 §:ssä ja Helsingin yliopiston kanslerin 16 päivänä kesäkuuta 1994 vahvistamassa Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitoksen johtosäännössä (muutettu 16 päivänä lokakuuta 2001).

Ehdotetussa momentissa määritellään VERIFINin toimivan yleissopimuksen VII artiklassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena yhteistyön tekemiseksi Kemiallisen aseiden kieltojärjestön ja muiden sopimusvaltioiden kanssa. Lisäksi todetaan VERIFINin antavan ulkoasiainministeriölle asiantuntijapuhetta yleissopimuksen noudattamisessa ja toimeenpanossa sekä viitataan erikseen säädettyihin valvontalaitoksen viranomaistehtäviin koskeviin määräyksiin, joita on lakiehdotuksen 4 a, 4 b, 4 c ja 5 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa säädetään myöskin valtuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia määräyksiä valvontalaitoksen sellaisista yleissopimuksen täytäntöönpanoon liittyvistä tehtävistä, jotka eivät sisällä julkisen vallan käyttöä.

VERIFINin tehtäviä koskevien säännösten yksinkertaistamisella ja valvontalaitoksen yleisten perusteiden kirjaamisella perustuslain edellyttämällä tavalla lain tasolle ei ole tarkoitus muuttaa laitoksen tehtäviä tai toimivaltuuksia. Tarkoituksena ei ole myöskään asettaa rajoituksia Helsingin yliopiston itsehallinnolle, minkä vuoksi lakiehdotuksessa täsmennetään, että laitoksen hallinnosta ja muista kuin yleissopimuksen toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä määrätään laitoksen johtosäännössä.

Ulkoasiainministeriö ja VERIFIN tekisivät edelleen vuosittain tulossopimuksen valvontalaitoksen yleissopimukseen liittyvien tehtävien hoitamisesta.

Pykälän 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi ja ehdotetaan muutettavaksi siten, että maininta kauppaja- ja teollisuusministeriöstä vientivalvonnasta vastaavana viranomaisena korvattaisiin ulkoasiainministeriöllä. Vientivalvonnalla alaiset tuotteet ovat suurelta osin kaksikäyttötuotteita, joiden vientivalvontasiat siirrettiin kauppaja- ja teollisuusministeriöstä ulkoasiainministeriölle jo vuonna 2003 kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (581/2003). Kyse on siten tältä osin ainoastaan tekstin teknisestä muuttamisesta vastaamaan nykytilaa.

4 §. Luvanvarainen toiminta. Perustuslain 80 §:n 1 momentissa säädetyt asetuksenantovaltuuden rajoitukset huomioon ottaen pykälään otettaisiin soveltuvin osin voimaansaattamisasetuksen 3 §:n 1 ja 3 momenteissa olevat luvanvaraista toimintaa koskevat säännökset. Luvanvarainen toiminta koskee yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelon 1 kemikaaleja, jotka ovat yleissopimuksen alaisista kemikaaleista vaarallisimpia. Kemikaaliliitteen 2 ja 3 luetteloiden kemikaalit eivät kuulu luvanvaraisen toiminnan piiriin, vaan niitä koskee 4 b §:ssä säädetty ilmoitusvelvollisuus.

Nykyiseen tapaan yleissopimuksen kemikaaliliitteen 1 luettelossa mainittujen kemikaalien tai lähtöaineiden tuottamiseen, hankkimiseen, säilyttämiseen taikka käyttämiseen vaadittaisiin lähtökohtaisesti Lääkelaitoksen lupa. Poikkeuksena tästä olisivat, kuten nykyisellään, kemikaalit, joiden yhteismäärä toiminnanharjoittajaa tai laitosta kohden olisi alle 100 grammaa vuodessa. Kyseisten kemikaalien tai lähtöaineiden tuontiin tai toimittamiseen Suomen alueelle olisi kuitenkin aina saatava Lääkelaitoksen lupa.

Uutena poikkeuksena pykälän 1 momentin lopussa täsmennettäisiin, nykykäytännön vahvistamiseksi, että Lääkelaitoksen lupaa ei vaadita voimaansaattamisasetuksen 2 §:ssä nimetyltä yleissopimuksen todentamisliitteen VI osan C osastossa tarkoitettulta yksittäiseltä pienimuotoiselta laitokselta, jolla on yleissopimuksen mukaisesti oikeus

valmistaa 1 luettelon kemikaaleja tutkimusta, lääketieteellistä, farmaseuttista tai suojelutarkoitusta varten, eikä samassa voimaansaattamisasetuksen pykälässä nimetyltä muulta laitokselta, jolla on oikeus 1 luettelon kemikaalien valmistukseen (yli 100 g, mutta alle 10 kg) tutkimusta, lääketieteellistä tai farmaseuttista tarkoitusta varten. Kemikaaliliitteen 1 luettelon kemikaalien valmistus edellä mainituissa laitoksissa on yleissopimuksessa tarkoin säänneltyä. Näiltä laitoksilta vaaditaan lisäksi yleissopimuksen todentamisliitteen VI osan E osaston mukainen erillinen laitossopimus, jonka perusteella kieltojärjestö tarkastaa säännöllisesti, että toiminnassa noudatetaan yleissopimuksen määräyksiä. Hallituksen esitykseen sisältyvässä voimaansaattamisasetuksen muutosehdotuksessa ei tältä osin ehdota sisällöllisiä muutoksia nykyisen voimaansaattamisasetuksen määräyksiin. Asetusmuutosehdotuksessa nimetään Puolustusvoimien Teknillinen Tutkimuslaitos (PvTT) yksittäisenä pienimuotoisena laitoksena ja VERIFIN muuna laitoksena. PvTT:n maanpuolustukseen liittyvät tehtävät ja VERIFINin rooli yleissopimuksen kansallisena viranomaisena vaativat kemikaaliliitteen 1 luettelon kemikaalien käsittelyä.

Pykälän 2 momenttiin sisällytettäisiin nykyiseen voimaansaattamisasetukseen sisältyvä määräys siitä, että lupaa olisi haettava viimeistään 45 vuorokautta ennen lupaa edellyttävän toimenpiteen suorittamista sekä lupahakemuksen sisältöä koskevat määräykset. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin lupahakemuksen sisällöstä ja siihen liittyvästä selvityksestä.

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen johdannon mukaan liitteen 1 luettelon kemikaalit ja lähtöaineet, joita lupamenettely koskee, ovat sellaisia, joita on kehitetty, tuotettu, varastoitettu tai käytetty kemiallisena aseena tai jotka muutoin muodostavat suuren riskin yleissopimuksen toimeenpanolle, koska niillä on kemiallisina aseina käytettyjä kemikaaleja vastaavat ominaisuudet tai muu sellainen tapava tai toimintakyvyttömäksi tekevä ominaisuus, joka mahdollistaisi käytön kemiallisena aseena, tai niitä voidaan käyttää kemiallisen aseena lähtöaineena. Useimmilla luvanalaisista kemikaaleista on lisäksi vähän

tai ei lainkaan käyttöä muihin kuin yleissopimuksen kieltämiin tarkoituksiin.

Yleissopimus edellyttää, että kaikki sopimuksen jäsenvaltiot asettavat tehokkaita rajoituksia toiminnanharjoittajilleen kemikaaliliitteen 1 luettelon kemikaalien käytön säätelämiseksi. Suomen kemiateollisuus suhtautuu yleissopimuksen toimeenpanoon myönteisesti, eikä ole katsonut lupajärjestelmän kohtuuttomasti rajoittavan elinkeinovapautta Suomessa, erityisesti ottaen huomioon samojen rajoitusten soveltamisen muissa sopimuksen jäsenmaissa. Yleissopimuksen tehokas toimeenpano ja kansalliseen turvallisuuteen liittyvät näkökohdat edellyttävät elinkeinovapauden rajoittamista luvanvaraista toimintaa koskeissa määräyksissä ehdotetulla tavalla.

4 a §. *Luvan myöntämisen edellytykset ja lupapäätös.* Lakiin lisättäisiin uusi 4 a §, joka lähtökohtaisesti vastaisi sisällöltään nykyisen voimaansaattamisasetuksen 3 §:n 2 momenttia, mutta jossa lisäksi täsmennettäisiin luvan myöntämisen edellytykset, lupapäätösten määräaika sekä lupaan liitettäviä ehtoja ja luvan peruuttamista koskevat määräykset perustuslain elinkeinovapautta rajoittavalle lainsäädännölle asettamien vaatimusten täyttämiseksi. Perustuslakivaliokunta on perustuslain 18 §:n 1 momentin tulkintakäytännössään (esim. PeVL 28/2001 vp s. 6, PeVL 33/2005) pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinovapauden luvanvaraisuuden olevan poikkeuksellisesti mahdollista. Tällöin luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka tulee täyttää perusoikeuden rajoittamiselta vaadittavat yleiset edellytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Sen lisäksi rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoittamisen laajuuden ja edellytysten, tulee ilmetä laista. Sääntelyn sisällön kannalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä mahdollistavat viranomaistoiminnan riittävän ennustettavuuden.

Ehdotetussa 1 momentissa määritellyt lupaedellytykset liittyvät kemikaalin käyttämiseen vain yleissopimuksen sallimiin tarkoituksiin, kemikaalin käytön henkilö- ja ympäristöturvallisuuskäyttöön sekä yleissopimukseen sisältyvien, kemikaaliliitteen 1 luet-

telon kemikaalien yhteenlaskettua määrää koskeviin rajoituksiin. Määräykset perustuvat yleissopimuksen toimeenpanoliitteen VI osan A-kohdan sisältämiin 1 luettelon kemikaaleja koskeviin rajoituksiin ja niitä sovelletaan jo nykyisellään lupamenettelyssä.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin nykyisen voimaansaattamisasetuksen 3 §:n 2 momentin mukaisesti, että VERIFIN antaa asiantuntijalausannon lupaedellytysten toteutumisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että Lääkelaitoksen päätös olisi tehtävä 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun hakija olisi toimittanut Lääkelaitokselle kaiken luvan myöntämiseksi tarvittavan tiedon ja valvontalaitos puoltanut toimenpidettä lausunnonsaan. Päätöksen tiedoksisaanti toteutettaisiin esimerkiksi saantitodistusta vastaan, koska hakijalla olisi oikeus hakea päätökseen muutosta. Pykälän 4 momentissa määrättäisiin Lääkelaitoksen oikeudesta liittää lupaan ehtoja, jos ne ovat tarpeen kemikaalin lainmukaisen ja turvallisen käytön varmistamiseksi. Lisäksi säädettäisiin niistä edellytyksistä, joilla luvan ehtoja voitaisiin muuttaa. Pykälän ehdotetussa 5 momentissa määrättäisiin Lääkelaitoksen oikeudesta peruuttaa lupa sekä luvan peruuttamisen edellytyksistä. Luvan peruuttaminen olisi mahdollista vain, jos luvan myöntäminen on perustunut olennaisesti virheellisiin tietoihin tai mikäli luvanhaltija on syyllistynyt vakaviin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin. Luvan peruuttaminen on luonteeltaan äärimmäinen toimenpide, jota ennen luvanhaltijaa on huomautuksin ja varoituksin kehotettava lopettamaan lupaehtojen vastainen toimintansa.

Lupamenettelyihin sovellettaisiin hallintolakia (434/2003) ja muutoksenhaun osalta hallintolainkäyttölakia (586/1996), joiden perusteella hakijalla on muun muassa oikeus saada päätös kohtuullisessa ajassa ja todisteellisesti tiedoksi ja oikeus hakea päätökseen muutosta. Mainitut lait soveltuvat jo oman soveltamisalansa nojalla Lääkelaitoksen tekemiin hallintopäätöksiin, joten asiasta ei ole tarpeen säätää erikseen.

4 b §. *Ilmoitusvelvollisuus.* Lakiin lisättäisiin uusi 4 b §, joka koskisi toiminnanharjoittajan VERIFINille tekemiä ilmoituksia. Käytännössä kyse on voimaansaattamisasetuksen

4 §:n säännösten siirtämisestä lähes sellaisinaan lain tasolle lukuun ottamatta asetuksen 4 §:n 4 momenttia, joka siirrettäisiin lain tasolle säätämällä lakiin uusi 4 c §. Ilmoitusvelvollisuus koskisi siten nykyiseen tapaan tietoja, joita toiminnanharjoittajan on ilmoitettava valvontalaitokselle yleissopimuksen kemikaaliliitteen 2 ja 3 luetteloissa mainittujen kemikaalien ja tiettyjen orgaanisten kemikaalien osalta. Tämä merkitsisi velvollisuutta ilmoittaa kemikaaliliitteen 2 luettelossa mainittujen kemikaalien tuotanto-, käsittely-, kulutus-, vienti- ja tuontimääriä ja 3 luettelossa mainittujen kemikaalien tuotanto-, vienti- ja tuontimääriä edelliseltä vuodelta. Kyseinen ilmoitus tulisi tehdä, kuten voimassa olevankin lainsäädännön mukaan, vuosittain tammikuun loppuun mennessä. Tämän lisäksi toiminnanharjoittajan tulisi vuosittain, kuten nykyisellään, tammikuun loppuun mennessä ilmoittaa yleissopimuksen todentamisliitteessä tarkoitetuista orgaanisista kemikaaleista, joita on tuotettu edellisen kalenterivuoden aikana yhteensä yli 200 tonnia tai erillisistä orgaanisista kemikaaleista, jotka sisältävät fosforia, rikkiä tai fluoria yli 30 tonnia. Uutena säännöksenä lakiin otettaisiin ilmoitusvelvollisuus, joka koskee seuraavan kalenterivuoden arvioidusta käytöstä annettavia ilmoituksia kemikaaliliitteen 1 ja 2 luettelon kemikaalien tuotannon, käsittelyn ja kulutuksen osalta ja kemikaaliliitteen 3 luettelon kemikaalien tuotannon osalta. Voimassa oleva yleissopimus edellyttää myös näiden ilmoitusten antamista, mutta niitä koskevaa yksityiskohtaista sääntelyä ei ole sisällynyt voimaansaattamisasetuksen 3 §:ään. Tämä on huomattavasti vaikeuttanut tietojen keräämistä yleissopimuksen määräaikojen puitteissa. Selvyyden vuoksi ilmoitusvelvollisuutta koskeva nimennomainen säännös sisällytettäisiin nyt voimaansaattamislakiin. Seuraavan kalenterivuoden osalta annettavien ilmoitusten määräajaksi esitetään vuosittain 15 päivä syyskuuta, joka mahdollistaisi Suomen tietojen toimittamisen Kemiallisten aseiden kieltojärjestölle määräaikoihin mennessä (kemikaaliliitteen 1 luettelo: 30 päivänä syyskuuta, 2 ja 3 luettelot: 31 päivänä lokakuuta). Toiminnanharjoittajilta pyydettävien tietojen sisällöstä on määrätty tarkasti itse yleissopimuksen todentamisliitteessä, ja valtioneuvos-

ton asetuksella säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin valvontalaitokselle tehtävän ilmoituksen sisällöstä ja siihen liittyvästä selvityksestä.

4 c §. Tiedonantovelvollisuus. Lakiin lisättäisiin uusi 4 c §, joka vastaa sisällöltään ja sanamuodoltaan voimaansaattamisasetuksen 4 §:n 4 momenttia. Kyse on toiminnanharjoittajan velvollisuudesta toimittaa VERIFINille muita yleissopimuksen asettamien velvoitteiden noudattamisen valvonnassa tarvittavia tietoja. Tällaisia tietoja voisivat olla esimerkiksi tiedot, joita tarvittaisiin jonkin toisen sopimusvaltion antamien, yleissopimuksen alaisten kemikaalien siirtoja koskevien tietojen tarkistamiseksi. Valvontalaitoksen on pyydettävä tietoja kirjallisesti ja asetettava kohtuullinen määräaika niiden toimittamiselle. Tietopyynnössä on myös ilmoitettava, mihin yleissopimuksen määräykseen pyyntö perustuu. Siirrettäessä asetuksen tiedonantovelvollisuutta koskeva säännös lain tasolle nykyisessä laissa oleva yleistä tiedonantovelvollisuutta koskeva 7 § kävisi tältä osin tarpeettomaksi ja se kumottaisiin.

5 §. Tarkastus- ja valvontaoikeudet. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uudet 5 ja 6 momentti, jotka liittyvät VERIFINin tarkastustehtäviin. Nykyisellään nämä tehtävät on määritelty kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämisestä sekä niiden hävittämistä koskevaan yleissopimukseen liittyvien tehtävien hoitamiseksi annetun ulkoasiainministeriön päätöksen (1216/1997) 1 §:ssä. Uudessa 5 momentissa määritellyt VERIFINin tehtävät liittyvät Kemiallisten aseiden kieltojärjestön tarkastushenkilökuntaa koskevien turvallisuusselvitysten teettämiseen, tarkastushenkilökunnan hyväksymiseen, ulkoasiainministeriön edustajana toimimiseen ja läsnäoloon tarkastuksissa sekä oikeuteen esittää tarkastuksen toimittamista epäiltäessä yleissopimuksen noudattamatta jättämistä. Uudessa 6 momentissa säädettäisiin, että VERIFINin on siirrettävä tarkastushenkilökunnan tai turvallisuusselvityksen hylkäämistä koskeva päätös ulkoasiainministeriön ratkaistavaksi. Uutena säännöksenä 5 §:ssä vahvistettaisiin nykyinen käytäntö, jonka mukaan turvallisuusselvitykset tekee suojelupoliisi.

Koska Kemiallisten aseiden kieltojärjestön

tarkastajilla on tarkastusten yhteydessä pääsy luottamukselliseen tietoon, turvallisuusselvitysten teettäminen tarkastushenkilökunnasta on perusteltua. Turvallisuusselvitykset on teetettävä uusien tarkastajien ja tarkastusavustajien tullessa kieltojärjestön palvelukseen, koska Suomessa tehtävät tarkastukset järjestetään niin nopealla varoitusaajalla, ettei selvitysten tekeminen tässä vaiheessa ole mahdollista yleissopimuksen määräaikoja koskevia määräyksiä rikkomatta. Arkaluonteisia tietoja sisältävien turvallisuusselvitysten suorittamiseen sovelletaan lakia turvallisuusselvityksistä (177/2002). Kieltojärjestön ottaessa palvelukseensa uutta tarkastushenkilökuntaa VERIFIN toimittaa näiden tiedot suojelupoliisille edellä mainitun lain mukaisen turvallisuusselvitysten tekemistä varten. VERIFIN hyväksyy kieltojärjestön esittämän tarkastushenkilökunnan yksittäisissä Suomeen tehtävissä tarkastuksissa.

6 §. Virka-apu. Nykyisen lain 6 §:ssä säädetään virka-avusta, jota poliisi, kemikaalilaissa (744/1989) tarkoitettut valvontaviranomaiset, tullilaitos ja rajavartiolaitos ovat velvollisia antamaan kemiallisten aseiden kieltosopimusta koskevan lainsäädännön toimeenpanemiseksi. Edellä mainituista kemikaalilain valvontaviranomaisista on kuitenkin voimaansaattamislain voimaantulon jälkeen poistettu sen 5 §:ssä mainittu Turvatekniikan keskus (TUKES). Tämä johtuu vuonna 2005 säädetyistä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005) annetusta laista, jonka säätämisen yhteydessä muutettiin kemikaalilakia (391/2005) siten, että tiettyjä tehtäviä kemikaalilaista siirrettiin edellä mainittuun lakiin. Tämän johdosta esimerkiksi TUKESin vaarallisiin kemikaaleihin ja räjähteisiin liittyvistä valvontatehtävistä säädetään nykyään vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden turvallisuudesta annetussa laissa eikä kemikaalilaissa. Lain 6 §:ssä säädettyä viittausta korjattiin vastaamaan nykytilaa siten, että TUKES mainittaisiin tekstissä erikseen.

7 §. Tiedonantovelvollisuus. Lain 7 § kumottaisiin sen käytössä tarpeettomaksi lakiin nyt lisättäväksi ehdotetun uuden 4 c §:n vuoksi.

10 §: Kemikaalien tuonti ja vienti. Yleissopimuksen sääntelemät kemikaalien tuontia ja

vientiä koskevat rajoitukset siirrettäisiin soveltuvin osin asetuksen 5 §:stä lain tasolle perustuslain 80 §:n 1 momentti huomioon ottaen. Samalla kumottaisiin lain 10 §:n 1 momentti, joka sisältää näitä koskevan asetuksenantovaltuuden.

Voimaansaattamisasetuksen 5 §:n 2 momentin säännöksistä poiketen pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuitenkin yleissopimuksen edellyttämällä tavalla kielletyksi yleissopimuksen kemikaaliliitteen 1 luettelossa mainittujen kemikaalien tuonti muista kuin sopimusvaltioista lukuun ottamatta tilannetta, jossa VERIFIN tai voimaansaattamisasetuksen 2 §:ssä mainittu PvTT vastaanottaa, ulkoasiainministeriötä etukäteen kuuluttuaan, näytteitä, jotka liittyvät yleissopimuksen alaisten kemikaalien todentamiseen liittyviin tutkimuksiin. Nämä näytteet ovat pääsääntöisesti Kemiallisten aseiden kieltojärjestön, Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston tai pääsihteerin valtuuttamien operaatioiden ja komissioiden taikka Euroopan unionin kriisinhallintaoperaatioiden ottamia, mutta poikkeustapauksissa niitä voi ottaa myös muu taho. Näytteet ovat tyypillisesti osa kemiallisten aseiden kiellon noudattamista koskevaa tutkimusta, johon sisältyy mahdollisen yleissopimuksen alaisten kemikaalien käytön todentaminen. Lisäksi momenttiin lisättäisiin viittaus kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa ja neuvoston asetuksessa kaksikäyttötuotteiden viennistä säädettyihin poikkeuksiin kemikaaliliitteen 2 luettelon kemikaaleja koskevasta vientikiellosta muiden kuin sopimusvaltioiden osalta. Nämä poikkeukset perustuvat yleissopimuksen osapuolikoituksen vuonna 2000 tekemään päätökseen, jossa kemikaaliliitteen 2 luettelon kieltoa, joka koskee kemikaalien vientiä sopimusvaltioiden alueen ulkopuolelle, helpotettiin siten, ettei se koske alhaisen pitoisuuden seoksia (kemikaaliliitteiden 2A ja 2A* osalta alle 1 %:n seokset, kemikaaliliitteen 2 B osalta alle 10 %:n seokset, kuluttajapakkaukset ja henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettut pakkaukset).

Voimaansaattamisasetuksen 5 §:n 3 momentin säännöksistä poiketen lain 3 momentista poistettaisiin viittaus kumottuun neuvoston päätökseen kaksikäyttötuotteiden viennin valvontaa koskevasta yhteisestä toiminnasta

sekä kauppa- ja teollisuusministeriön antamaan vientilisenssiin. Näiden sijaan viitataan voimassa olevan vientivalvontalainsäädännön mukaisesti Euroopan yhteisön tai ulkoasiainministeriön myöntämään lupaan.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin yleissopimuksen mukainen vaatimus vastaanottavan valtion antamasta maahanjäntitodistuksesta silloin, kun kemikaaliliitteen 3 luettelon kemikaaleja viedään sopimusvaltioiden alueen ulkopuolelle. Yleissopimuksen osapuolikouksen vuonna 2001 tekemän päätöksen (C-VI/DEC.10) mukaisesti todistusta ei kuitenkaan vaadita alhaisen pitoisuuden seoksilta eli kemikaaliseoksilta, jotka sisältävät alle 30 % kemikaaliliitteen 3 kemikaaleja, eikä kuluttajapakkauksilta ja henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetuilta pakkauksilta. Myös tämä poikkeus mainittaisiin nyt nimenomaisesti laissa.

Pykälän 4 momentiksi siirrettäisiin voimaansaattamisasetuksen 5 §:n 4 momentti muutettuna kuitenkin siten, että käsite "lissenssi" korvattaisiin nykyisen vientivalvontalainsäädännön mukaisella käsitteellä "lupa".

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen kemikaaleja koskevat vienti- ja tuontirajoitukset, joista säädetään lain 10 §:ssä, perustuvat olennaisilta osiltaan Suomen voimassaolevaan vientivalvontalainsäädäntöön (erityisesti laki ja asetus kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta), jossa on määritelty lupaedellytykset ja täsmennetty lupamenettelyt sekä luvan peruuttamista ja sen ehtoja koskevat määräykset elinkeinovapauden turvaamisen edellyttämällä tavalla. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa määritellyt lupaedellytykset perustuvat Suomen kansainvälisten sitoumusten noudattamiseen, turvallisuusnäkökohtiin, vientivalvonnan piiriin kuuluvien tuotteiden saannin varmistamiseen, Suomeen tuodun hyödykkeen jälleenvientirajoituksiin ja aiotuun lopulliseen käyttöön. Niiden perusteluja on tarkemmin selvitetty kaksikäyttötuotteiden vientivalvontalakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 69/1996 vp - EV 89/1996 vp).

Yleissopimuksen tehokas toimeenpano ja kansalliseen turvallisuuteen liittyvät näkökohdat edellyttävät perustuslaissa turvattun elinkeinovapauden rajoittamista vientiä ja

tuontia koskevista määräyksistä ehdotetulla tavalla. Kuten edellä 4 a §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on mainittu, perustuslakivaliokunta on perustuslain 18 §:n 1 momentin tulkintakäytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinovapauden rajoitusten olevan poikkeuksellisesti mahdollisia. Tällöin rajoituksista on säädettävä lailla, jonka tulee täyttää perusoi-keuden rajoittamiselta vaadittavat yleiset täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset.

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen 1 luettelon kemikaalien osalta luvanvaraisuuden perusteluja on selvitetty edellä 4 §:n perusteluissa. Kemikaaliliitteen 2 luettelon kemikaalit ja lähtöaineet ovat kemikaaliliitteen johdannon mukaan sellaisia, jotka muodostavat merkityksellisen riskin yleissopimuksen toimeenpanolle, koska niillä on sellainen tappava tai toimintakyvyttömäksi tekevä ominaisuus, joka mahdollistaisi käytön kemiallisena aseena, koska niitä voidaan käyttää luettelojen 1 tai 2 kemikaalien valmistuksessa tai ne ovat tärkeitä kyseisten kemikaalien tuotannossa. Useimpia näistä kemikaaleista ei lisäksi tuoteta suuria määriä rauhanomaisiin tarkoituksiin. Kemikaaliliitteen 3 luettelon kemikaalit puolestaan ovat sellaisia, joita on tuotettu, varastoitu tai käytetty kemiallisena aseena tai jotka muutoin muodostavat riskin yleissopimuksen toimeenpanolle, koska niillä on sellainen tappava tai toimintakyvyttömäksi tekevä ominaisuus, joka mahdollistaisi käytön kemiallisena aseena, tai ne ovat tärkeitä luettelojen 1 ja 2 kemikaalien tuotannossa.

Yleissopimus edellyttää, että kaikki sopimuksen jäsenvaltiot asettavat tehokkaita rajoituksia toiminnanharjoittajilleen kemikaaliliitteen kemikaalien viennin ja tuonin säätelämiseksi ja rajoittamiseksi erityisesti yleissopimuksen ulkopuolisista valtioista. Näiden kemikaalien viennin valvontaa edellytetään EU:n kaksikäyttötuotteiden vientivalvontajärjestelmässä, sekä Suomen osallistumisessa kemiallisten ja biologisten kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevan niin sanotun Australia-ryhmän työhön. Toisaalta on huomattava, että tällä esityksellä toteutettava vientivalvontaa koskevien säännösten tiukentaminen kieltosopimuksen ulkopuolella ole-

vien valtioiden osalta jää käytännössä vaikutuksiltaan vähäiseksi siksi, että sopimuksen ulkopuolella on enää 16 valtiota.

13 §: Asetuksenantovaltuus. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana. Tarvittavat perustuslainmukaiset valtioneuvoston asetuksenantovaltuudet on kirjattu asianomaisten pykäläiden yhteyteen.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Voimaansaattamislakiin tehtyjen muutosten johdosta on tarpeen muuttaa myös voimaansaattamisasetusta. Käytännössä voimaansaattamisasetukseen jäisi voimaansaattamislakiin tehtyjen muutosten ja lisäysten jälkeen vain sopimuksen voimaansaattamista koskeva 1 § ja viranomaisia koskeva 2 §, jota on tarpeen ajantasaistaa siten, että pykälässä mainittu "Puolustusvoimien tutkimuskeskus" muutettaisiin nykytilannetta vastaavasti "Puolustusvoimien Teknilliseksi Tutkimuslaitokseksi". Muut asetuksen pykälät kumotaisiin.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lain 2 ja 4 b §:ään on lisätty asianmukaiset valtioneuvoston asetuksenantovaltuudet. Kyseisten valtuuksien perusteella valtioneuvosto voi tarvittaessa antaa asetuksen, jossa säädettäisiin tarkemmin VERIFINin niistä yleissopimuksen täytäntöönpanoon liittyvistä tehtävistä, joihin ei sisälly julkisen vallan käyttöä. Asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin myös Lääkelaitokselle esitettävän lupahakemuksen sisällöstä ja siihen liittyvästä selvityksestä, joka koski esimerkiksi kemikaalien yksilöintiin liittyviä tietoja ja hakemukseen vaadittavia liitteitä. Lisäksi asetuksella voitaisiin säätää valvontalaitokselle tehtävän ilmoituksen sisällöstä ja siihen liittyvästä selvityksestä, joka koski esimerkiksi ilmoituksen tekevistä laitoksesta annettavia tietoja, ilmoitettavien kemikaalien ja lähtöaineiden yksilöintiin, pitoisuuksiin ja määriin liittyviä tietoja, käytettyjä menetelmiä sekä kemikaalisiirtojen toimittajia ja vastaanottajia.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007. Laissa säädettyä lupamenettelyä ja ilmoitusvelvollisuutta sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuoden 2007 aikana haettavaan lupiin ja tehtäviin ilmoitukseen.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisenjärjestys

Lain 2 §:n 2 momentissa säädettäisiin VERIFINin tehtävistä ja toimintavaltuuksista. Perustuslain 119 §:n 2 momentti edellyttää valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista säädettävän lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Mainitun säännöksen ei voida katsoa suoraan soveltuvan Helsingin yliopiston yhteydessä toimivaan VERIFINiin. Ulkoasiainministeriön valvontalaitokselle antamien kieltosopimuksen täytäntöönpanoon liittyvien viranomaistehtävien luonne perustuslain valossa edellyttää kuitenkin näiden tehtävien säätämistä lailla, joten on katsottava, että perustuslain 119 §:n 2 momentin vaatimuksia voidaan soveltaa tapaukseen analogisesti. Esityksen 2 §:n 2 momenttiin on otettu säännökset kieltosopimuksen valvontalaitoksen yleisistä perusteista, joilla perustuslain esitöiden mukaan tarkoitetaan lähinnä yksikön nimeä, toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia (HE 1/1998 vp, s. 174/II). Samalla kun lain tasolla säädetään valvontalaitoksen yleissopimukseen liittyvistä viranomaistehtävistä, jätetään VERIFINin mahdollisten muiden tehtävien määrittely tehtäväksi laitoksen omassa johtosäännössä. Näin huomioidaan perustuslain 123 §:n 1 momentin mukainen yliopistojen oikeus itsehallintoon.

Lakiehdotuksen 4 §:ssä säädettäisiin toiminnan luvanvaraisuudesta, 4 a §:ssä luvan myöntämisen edellytyksistä ja lupapäätöksestä sekä 10 §:ssa kemikaalien tuonnista ja viennistä. Kemikaaleihin liittyvän toiminnan rajoitukset ja luvanvaraisuus liittyvät perustuslain 18 §:ssä turvattuun elinkeinovapauteen. Perustuslakivaliokunta on perustuslain 18 §:n 1 momentin tukintakäytännössään (esim. PeVL 28/2001 vp s. 6, PeVL 33/2005) pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta

katsonut elinkeinovapauden rajoitusten olevan poikkeuksellisesti mahdollisia. Tällöin rajoituksista on säädettävä lailla, jonka tulee täyttää perusoikeuden rajoittamiselta vaadittavat yleiset edellytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Sen lisäksi rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoittamisen laajuuden ja edellytysten, tulee ilmetä laista.

Yleissopimuksen tehokas toimeenpano ja kansalliseen turvallisuuteen liittyvät näkökohdat edellyttävät elinkeinovapauden tarkoin määriteltyä rajoittamista esityksen 4 ja 10 §:ssä ehdotetulla tavalla lupamenettelyin ja vientiä ja tuontia koskevin rajoituksin. 4 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on selvitetty yleissopimuksen kemikaaliliitteen 1 luettelon kemikaalien ominaisuuksia, jotka edellyttävät niihin liittyvän elinkeinon harjoittamisen sääntelyä. 10 §:n perusteluissa on esitetty vastaava selvitys kemikaaliliitteen 2 ja 3 luetteloiden kemikaalien osalta.

Yleisen kansallisen turvallisuuden varmistamista voitaneen sinänsä pitää hyväksyttävänä perusteena puuttua perustuslain 18 §:n 1 momentin suojaamaan elinkeinovapauteen. Lakiehdotuksen 4 a §:n 5 momentissa säädettävien luvan peruuttamisen edellytysten sitominen olennaisesti virheellisten tietojen antamiseen ja vakaviin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että toiminnan harjoittajalle mahdollisesti annettu varoitus ei ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen, on lisäksi katsottava täyt-

tävän sääntelyn oikeasuhtaisuuden periaatteen vaatimukset, joita perustuslakivaliokunta on kannanotoissaan korostanut. Perustuslaki valiokunnan tulkintakäytäntö huomioon ottaen esityksen ei voida katsoa olevan ristiriidassa perustuslain 18 §:n 1 momentin elinkeinovapautta turvaavan säännöksen kanssa.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyin valtuuden nojalla. Lain 2 ja 4 b §:ään on lisätty asianmukaiset valtioneuvoston asetuksenantovaltuudet. Kyseisten valtuuksien nojalla valtioneuvosto voi tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä 2 §:ssä säädettyjen VERIFINin yleissopimuksen täytäntöönpanoon liittyvien tehtävien sisällöstä ja toteuttamisesta, 4 a §:ssä säädetyin lupahakemuksen sisällöstä ja sen yhteydessä annettavasta selvityksestä sekä vastaavasti 4 b §:ssä valvontalaitokselle tehtävän ilmoituksen sisällöstä ja siihen liittyvästä selvityksestä. Asetuksilla säädettäisiin kyseisten säännösten yksityiskohtaisemmasta täytäntöönpanosta. Varsinaiset lupaa ja ilmoitusvelvollisuutta koskevat määräykset sisältyisivät lakiin.

Ehdotettu laki voidaan edellä mainituin perustein säätää tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta 3 päivänä helmikuuta 1995 annetun lain (346/1997) 7 ja 13 §,

muutetaan 2, 4, 6 ja 10 § sekä

lisätään lakiin uusi 4 a - 4 c § sekä 5 §:ään uusi 5 ja 6 momentti seuraavasti:

2 §

Viranomaiset

Yleissopimuksen ylin täytäntöönpanoviranomainen, jolle kuuluu yleissopimuksen soveltamisen ja valvonnan ylin johto, on Suomessa ulkoasiainministeriö.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimiva Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitos toimii ulkoasiainministeriön ohjauksessa yleissopimuksen VII artiklassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena yhteistyön tekemiseksi Kemiallisten aseiden kieltäjärjestön ja muiden sopimusvaltioiden kanssa. Valvontalaitos antaa ulkoasiainministeriölle asiantuntija-apua yleissopimuksen määräysten noudattamisessa ja toimeenpanossa sekä huolehtii tiettyjen yleissopimuksen määräysten toimeenpanosta Suomessa siten kuin tässä laissa säädetään.

Tarkempia säännöksiä Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitoksen yleissopimukseen liittyvien tehtävien sisällöstä ja niiden toteuttamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Valvontalaitoksen hallinnosta ja mahdollisista muista tehtävistä määrätään laitoksen johtosäännössä.

Yleissopimuksen edellyttämästä vientivalvonnasta vastaa ulkoasiainministeriö. Puolus-

tustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain (242/1990) soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä vastaa kuitenkin puolustusministeriö.

Lääkelaitos toimii 4 §:ssä tarkoitettuna lupaviranomaisena.

4 §

Luvanvarainen toiminta

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittujen kemikaalien ja lähtöaineiden tuottaminen, hankkiminen, säilyttäminen ja käyttäminen, jos 1 luettelon sisältämien kemikaalien yhteismäärä toiminnanharjoittajaa ja laitosta kohden on enemmän kuin 100 grammaa vuodessa, ovat sallittuja Suomessa vain Lääkelaitoksen luvalla. Luettelossa 1 mainittujen kemikaalien ja lähtöaineiden tuonti ja toimitus Suomen alueelle ovat määrästä riippumatta sallittuja vain Lääkelaitoksen luvalla. Lupaa ei kuitenkaan vaadita Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitokselta tai Puolustusvoimien Teknilliseltä Tutkimuslaitokselta.

Lupahakemukseen on liitettävä selvitys yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittujen aineiden määrästä ja käyttötarkoituksesta sekä yleistiedot laitoksesta, jossa

niitä tuotetaan, säilytetään tai käytetään. Lupaa on haettava viimeistään 45 vuorokautta ennen luvanvaraista toimenpidettä. Tarkempia säännöksiä lupahakemuksen sisällöstä ja siihen liitettävästä selvityksestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

4 a §

Luvan myöntämisen edellytykset ja lupapäätös

Lääkelaitos myöntää luvan kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittujen kemikaalien tai lähtöaineiden tuottamiseen, hankkimiseen, säilyttämiseen, käyttämiseen, tuontiin tai toimitukseen, jos:

1) lupaa haetaan tutkimustarkoituksiin, lääketieteellisiin tai farmaseuttisiin tarkoituksiin taikka suojelutarkoituksiin ja lupahakemus antaa riittävän varmuuden siitä, ettei aine päädy muihin tarkoituksiin;

2) aineen laji ja määrä on tarkoin rajoitettu vastaamaan sitä, mikä on mainittuja tarkoituksia varten perusteltavissa;

3) aineen käsittely ei vaaranna ihmisten tai ympäristön turvallisuutta;

4) aineen yhteenlaskettu määrä Suomessa ei luvan myöntämisen jälkeen ylitä yhtä tonnia; sekä

5) Suomessa tuotetun ja Suomeen tuodun aineen yhteenlaskettu määrä ei luvan myöntämisen jälkeen luvanmyöntämisen vuonna ylitä yhtä tonnia.

Lääkelaitos toimittaa lupahakemuksen Kemiallisen asean kieltosopimuksen valvontalaitokselle, joka antaa asiantuntijalausunnon siitä, täytyvätkö luvan myöntämisen edellytykset.

Päätös luvan myöntämisestä on tehtävä viipymättä, kuitenkin viimeistään 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun Lääkelaitos on saanut valvontalaitoksen lausunnon ja riittävän selvityksen luvan myöntämistä varten.

Lääkelaitos voi liittää lupaan ehtoja, jos ne ovat tarpeen kemikaalin tai lähtöaineen lainmukaisen ja turvallisen käytön varmistamiseksi. Lääkelaitos ilmoittaa hakijalle perusteet, joiden vuoksi lupaan on liitetty ehtoja sekä tiedon edellyttämistään toimenpiteistä. Lupaan liitettyjä ehtoja voidaan muuttaa, jos lupahakemuksessa on annettu virheellisiä tie-

toja tai jos luvan myöntämisen jälkeen saadaan uutta tietoa luvassa mainitun aineen käytöstä.

Lääkelaitos voi peruuttaa luvan, jos toiminnanharjoittaja on antanut lupahakemuksessaan olennaisesti virheellisiä tietoja taikka syyllistynyt vakaviin rikkomuksiin tai läminlyönteihin luvassa tarkoitettussa toiminnassa, eivätkä toiminnanharjoittajalle annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet asiointilan korjaantumiseen.

4 b §

Ilmoitusvelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on vuosittain tammikuun loppuun mennessä ilmoitettava Kemiallisen asean kieltosopimuksen valvontalaitokselle seuraavat tiedot edelliseltä kalenterivuodelta:

a) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 2 mainitun kemikaalin tuotannon, käsittelyn, kulutuksen, viennin ja tuonnin määrät; sekä

b) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 3 mainitun kemikaalin tuotannon, viennin ja tuonnin määrät.

Jos toiminnanharjoittaja on kalenterivuoden aikana tuottanut yhteensä yli 200 tonnia yleissopimuksen todentamisliitteessä tarkoitettua erillistä orgaanista kemikaalia tai yli 30 tonnia fosforia, rikkiä tai fluoria sisältävää erillistä orgaanista kemikaalia, hänen on ilmoitettava siitä valvontalaitokselle kalenterivuoden päättymistä seuraavan tammikuun loppuun mennessä.

Toiminnanharjoittajan on vuosittain 15 päivään syyskuuta mennessä ilmoitettava valvontalaitokselle seuraavalta kalenterivuodelta:

a) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 tai 2 mainitun kemikaalin tuotannon, käsittelyn ja kulutuksen arvioidut määrät; sekä

b) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 3 mainitun kemikaalin tuotannon arvioidut määrät.

Valvontalaitokselle tehtävien ilmoitusten sisällöstä ja niihin liitettävästä selvityksestä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

4 c §

Tiedonantovelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on annettava Kemi-allisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitokselle muut yleissopimuksessa asetettujen velvoitteiden noudattamisen valvomiseksi tarvittavat tiedot. Valvontalaitoksen on pyydettävä tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja kirjallisesti, asetettava kohtuullinen määräaika tietojen antamiselle sekä ilmoitettava pyynnössään, mihin yleissopimuksen määräyksen pyyntö perustuu.

5 §

Tarkastus- ja valvontaoikeudet

Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitos teettää turvallisuusselvitykset Kemiallisten aseiden kieltojärjestön tarkastushenkilökunnasta, hyväksyy kieltojärjestön ehdottaman tarkastushenkilökunnan Suomes- sa toteutettaville tarkastuksille, toimii ulko-asiainministeriön edustajana yleissopimuksen VI artiklan mukaisissa tarkastuksissa ja on ulkoasiainministeriön edustajan ohella läsnä IX artiklan mukaisissa tarkastuksissa sekä esittää tarvittaessa ulkoasiainministeriölle tarkastuksen toimittamista tapauksissa, joissa syntyy epäilystä yleissopimuksen noudattamatta jättämisestä.

Jos valvontalaitos katsoo, ettei se voi hyväksyä kieltojärjestön ehdottamaa tarkastushenkilökuntaa tai turvallisuusselvitystä, sen on siirrettävä asia ulkoasiainministeriön ratkaistavaksi. Tarkastushenkilökunnan turvallisuusselvitysten tekemiseen sovelletaan turvallisuusselvityksistä annettua lakia (177/2002).

6 §

Virka-apu

Poliisi, kemikaalilaisissa (744/1989) tarkoi- tetut valvontaviranomaiset, Turvatekniikan keskus sekä kemikaalien maahantuonnissa ja maastaviennissä tullilaitos ja rajavartiolaitos

ovat velvollisia antamaan virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi ja täytäntöön panemiseksi.

10 §

Kemikaalien tuonti ja vienti

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 tai 2 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita ei saa tuoda muista kuin sopimuspuolena olevista valtioista. Tämä kielto ei kuitenkaan koske näytteitä, jotka Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitos tai Puolustusvoimien Teknillinen Tutkimuslaitos ulkoasiainministeriötä etukäteen kuultuaan vastaanottaa yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien kemikaalien todentamiseen liittyviä tutkimuksia varten. Kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittuja kemikaaleja ei saa viedä eikä toimittaa muihin kuin sopimuspuolena oleviin valtioihin. Kemikaaliliitteen luettelossa 2 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita ei saa viedä eikä toimittaa muihin kuin sopimuspuolena oleviin valtioihin muuten kuin kaksikäyttötuotteiden vientialvonnasta annetussa laissa (562/1996) ja kaksikäyttötuotteiden ja -teknologian vientiä koskevan yhteisen valvontajärjestelmän perustamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1334/2000 säädetyin poikkeuksin.

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita saa viedä Euroopan yhteisön ulkopuolelle ja toimittaa toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon vain tutkimustarkoituksiin, lääketieteellisiin tai farmaseuttisiin tarkoituksiin taikka suojelutarkoituksiin puolustusministeriön myöntämällä maastavientiluvalla. Risiin ja saksitoksiinin vientiin ja toimittamiseen on kuitenkin oltava ulkoasiainministeriön myöntämä vientilupa. Maastavientilupaa ja vientilupaa on haettava viimeistään 45 vuorokautta ennen viennin tai toimituksen aiottua ajankohtaa.

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 2 tai 3 mainittujen kemikaalien ja lähtöaineiden vienti ja yhteisötoimitus on sallittu vain Euroopan unionin tai ulkoasiainministeriön myöntämällä luvalla. Viejän on muiden kuin alhaisten pitoisuuksien seoksia koskevan Kemiallisten aseiden kieltojärjes-

tön päätöksen mukaisten alhaisten pitoisuuksien seosten, kuluttajapakkausten ja henkilökohtaiseen myyntiin tarkoitettujen pakkausten osalta esitettävä vastaanottavan valtion antama maahanjääntitodistus ulkoasiainministeriölle viedessään yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 3 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita sopimuspuolina olevien valtioiden alueen ulkopuolelle.

Lupamenettelyssä ja siihen liittyvässä valvonnassa noudatetaan soveltuvin osin, mitä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa sekä niiden nojalla säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri *Paula Lehtomäki*

Laki

kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta 3 päivänä helmikuuta 1995 annetun lain (346/1997) 7 ja 13 §,

muutetaan 2, 4, 6 ja 10 § sekä

lisätään lakiin uusi 4 a - 4 c § sekä 5 §:ään uusi 5 ja 6 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Yleissopimuksen voimaansaattaminen

2 §

Viranomaiset

Yleissopimuksen ylin täytäntöönpanoviranomainen, jolle kuuluu sen soveltamisen ja valvonnan ylin johto, on Suomessa ulkoasiainministeriö.

Ulkoasiainministeriö voi antaa Helsingin yliopiston kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitokselle yleissopimuksen ja 5 §:n mukaisiin tarkastuksiin liittyviä tehtäviä sekä muita yleissopimuksen soveltamiseen liittyviä viranomaistehtäviä.

Yleissopimuksen edellyttämästä vientivalvonnasta vastaa kauppa- ja teollisuusministeriö. Puolustustarvikkeiden maastavien nistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain (242/90) soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä vastaa kuitenkin puolustusministeriö.

Lääkelaitos toimii 4 §:ssä tarkoitettuna lupaviranomaisena.

Ehdotus

1 §

Yleissopimuksen voimaansaattaminen

2 §

Viranomaiset

Yleissopimuksen ylin täytäntöönpanoviranomainen, jolle kuuluu *yleissopimuksen soveltamisen* ja valvonnan ylin johto, on Suomessa ulkoasiainministeriö.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimiva Kemiällisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitos toimii ulkoasiainministeriön ohjauksessa yleissopimuksen VII artiklassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena yhteistyön tekemiseksi Kemiällisten aseiden kieltäjärjestön ja muiden sopimusvaltioiden kanssa. Valvontalaitos antaa ulkoasiainministeriölle asiantuntijapua yleissopimuksen määräysten noudattamisessa ja toimeenpanossa sekä huolehtii tiettyjen yleissopimuksen määräysten toimeenpanosta Suomessa siten kuin tässä laissa säädetään.

Tarkempia säännöksiä Kemiällisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitoksen yleissopimukseen liittyvien tehtävien sisällöstä ja niiden toteuttamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Valvontalaitoksen

3 §

Viranomaisten välinen tietojenvaihto

4 §

Luvanvarainen toiminta

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen 1 luettelon sisältämien kemikaalien ja lähtöainesten tuottaminen, hankkiminen, säilyttäminen tai käyttö on Suomessa sallittua vain tutkimus-, lääketieteellisiin, farmaseuttisiin tai suojelutarkoituksiin lääkelaitoksen luvalla siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

hallinnosta ja mahdollisista muista tehtävistä määrätään laitoksen johtosäännössä.

Yleissopimuksen edellyttämästä vientivalvonnasta vastaa ulkoasiainministeriö. Puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain (242/1990) soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä vastaa kuitenkin puolustusministeriö.

Lääkelaitos toimii 4 §:ssä tarkoitettuna lupaviranomaisena.

3 §

Viranomaisten välinen tietojenvaihto

4 §

Luvanvarainen toiminta

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittujen kemikaalien ja lähtöainesten tuottaminen, hankkiminen, säilyttäminen ja käyttäminen, jos 1 luettelon sisältämien kemikaalien yhteismäärä toiminnanharjoittajaa ja laitosta kohden on enemmän kuin 100 grammaa vuodessa, ovat sallittuja Suomessa vain Lääkelaitoksen luvalla. Luettelossa 1 mainittujen kemikaalien ja lähtöaineiden tuonti ja toimitus Suomen alueelle ovat määrästä riippumatta sallittuja vain Lääkelaitoksen luvalla. Lupaa ei kuitenkaan vaadita Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitokselta tai Puolustusvoimien Teknilliseltä Tutkimuslaitokselta.

Lupahakemukseen on liitettävä selvitys yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittujen aineiden määrästä ja käytötarkoituksesta sekä yleistiedot laitoksesta, jossa niitä tuotetaan, säilytetään tai käytetään. Lupaa on haettava viimeistään 45 vuorokautta ennen luvanvaraista toimenpidettä. Tarkempia säännöksiä lupahakemuksen sisällöstä ja siihen liitettävästä selvityksestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

4 a §

Luvan myöntämisen edellytykset ja lupapäätös

Läkelaitos myöntää luvan kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittujen kemikaalien tai lähtöaineiden tuottamiseen, hankkimiseen, säilyttämiseen, käyttämiseen, tuontiin tai toimitukseen, jos:

1) lupaa haetaan tutkimustarkoituksiin, lääketieteellisiin tai farmaseuttisiin tarkoituksiin taikka suojelutarkoituksiin ja lupahakemus antaa riittävän varmuuden siitä, ettei aine päädy muihin tarkoituksiin;

2) aineen laji ja määrä on tarkoin rajoitettu vastaamaan sitä, mikä on mainittuja tarkoituksia varten perusteltavissa;

3) aineen käsittely ei vaaranna ihmisten tai ympäristön turvallisuutta;

4) aineen yhteenlaskettu määrä Suomessa ei luvan myöntämisen jälkeen ylitä yhtä tonnia; sekä

5) Suomessa tuotetun ja Suomeen tuodun aineen yhteenlaskettu määrä ei luvan myöntämisen jälkeen luvanmyöntämismuonna ylitä yhtä tonnia.

Läkelaitos toimittaa lupahakemuksen Kemiallisen aseiden kielto- ja valvontalaitokselle, joka antaa asiantuntijalausunnon siitä, täyttyvätkö luvan myöntämisen edellytykset.

Päätös luvan myöntämisestä on tehtävä viipymättä, kuitenkin viimeistään 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun Läkelaitos on saanut valvontalaitoksen lausunnon ja riittävän selvityksen luvan myöntämistä varten.

Läkelaitos voi liittää lupaan ehtoja, jos ne ovat tarpeen kemikaalin tai lähtöaineen lainmukaisen ja turvallisen käytön varmistamiseksi. Läkelaitos ilmoittaa hakijalle perusteet, joiden vuoksi lupaan on liitetty ehtoja sekä tiedon edellyttämistään toimenpiteistä. Lupaan liitettyjä ehtoja voidaan muuttaa, jos lupahakemuksessa on annettu virheellisiä tietoja tai jos luvan myöntämisen jälkeen saadaan uutta tietoa luvassa mainitun aineen käytöstä.

Läkelaitos voi peruuttaa luvan, jos toiminnanharjoittaja on antanut lupahakemuksessaan olennaisesti virheellisiä tietoja taikka syylistynyt vakaviin rikkomuksiin tai

Ehdotus

laiminlyönteihin luvassa tarkoitettussa toiminnassa, eivätkä toiminnanharjoittajalle annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet asiaintilan korjaantumiseen.

4 b §

Ilmoitusvelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on vuosittain tammikuun loppuun mennessä ilmoitettava Kemiallisen aseiden kielteisen sopimuksen valvontalaitokselle seuraavat tiedot edelliseltä kalenterivuodelta:

a) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 2 mainitun kemikaalin tuotannon, käsittelyn, kulutuksen, viennin ja tuonnin määrät; sekä

b) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 3 mainitun kemikaalin tuotannon, viennin ja tuonnin määrät.

Jos toiminnanharjoittaja on kalenterivuoden aikana tuottanut yhteensä yli 200 tonnia yleissopimuksen todentamislaitteessa tarkoitettua erillistä orgaanista kemikaalia tai yli 30 tonnia fosforia, rikkiä tai fluoria sisältävää erillistä orgaanista kemikaalia, hänen on ilmoitettava siitä valvontalaitokselle kalenterivuoden päättymistä seuraavan tammikuun loppuun mennessä.

Toiminnanharjoittajan on vuosittain 15 päivään syyskuuta mennessä ilmoitettava valvontalaitokselle seuraavalta kalenterivuodelta:

a) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 tai 2 mainitun kemikaalin tuotannon, käsittelyn ja kulutuksen arvioidut määrät; sekä

b) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 3 mainitun kemikaalin tuotannon arvioidut määrät.

Valvontalaitokselle tehtävien ilmoitusten sisällöstä ja niihin liitettävästä selvityksestä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

4 c §

Tiedonantovelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on annettava Kemiallisen aseiden kielteisen sopimuksen valvontalaitokselle muut yleissopimuksessa asetettu-

5 §

Tarkastus- ja valvontaoikeudet

Yleissopimuksen VI ja IX artiklan mukaisten tarkastusten toimittamiseksi ulkoasiainministeriöllä ja 2 §:n 2 momentissa mainitulla laitoksella sekä, ulkoasiainministeriön edustajan läsnä ollessa, Kemiallisten aseiden kieltojärjestön tarkastajilla ja yleissopimuksen IX artiklan 12 kappaleessa tarkoitettulla tarkkailijalla on oikeus yleissopimuksen mukaisesti päästä sellaiselle alueelle tai sellaiseen rakennukseen, 1) tehtaan tai muuhun laitokseen, joka yleissopimuksen mukaisesti voidaan tarkastaa, pysäyttää ja tarkastaa tarkastettavaan kohteeseen menevää ja 2) sieltä tulevaa tavaraliikennettä, saada tai ottaa näytteitä sekä valokuvia tai muita 3) kuvatallenteita tarkastuksen kohteesta, tuoda tarkastettavaan kohteeseen mittauslaitteita tai muita 4) teknisiä laitteita, jotka ovat tarpeen tietojen hankkimiseen tai rekisteröimiseen, sekä käyttää siellä olevia tällaisia laitteita sekä saada tarkastettavan kohteen toiminnanharjoittajalta tai tämän 5) palveluksessa olevalta tarkastuksen toimittamiseksi tarpeelliset tiedot.

Ulkoasiainministeriöllä on oikeus yleissopimuksen noudattamisen valvomiseksi määrätä toimitettavaksi tarkastus 1 momentissa tarkoitettussa kohteessa. Tarkastuksesta on voimassa, mitä 1 momentissa säädetään.

Ennen tarkastuksen toimittamista toiminnanharjoittajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on mahdollista vaarantamatta tarkastuksen tavoitteita tai rikkomatta yleissopimuksen mukaisia tarkastusvelvoitteita.

Tämä pykälä ei oikeuta yksityisasuntoon kohdistuvaan tarkastukseen.

5 §

Tarkastus- ja valvontaoikeudet

jen velvoitteiden noudattamisen valvomiseksi tarvittavat tiedot. Valvontalaitoksen on pyydettävä tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja kirjallisesti, asetettava kohtuullinen määräaika tietojen antamiselle sekä ilmoitettava pyynnössään, mihin yleissopimuksen määräykseen pyyntö perustuu.

Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitos teettää turvallisuusselvitykset Kemiallisten aseiden kieltojärjestön tarkastushenkilökunnasta, hyväksyy kieltojärjestön ehdottaman tarkastushenkilökunnan Suomessa toteutettaville tarkastuksille, toimii ulkoasiainministeriön edustajana yleissopimuksen VI artiklan mukaisissa tarkastuksissa ja on ulkoasiainministeriön edustajan ohella läsnä IX artiklan mukaisissa tarkastuksissa sekä esittää tarvittaessa ulkoasiainministeriölle tarkastuksen toimittamista tapauksissa, joissa syntyy epäilystä yleissopimuksen noudattamatta jättämisestä.

Jos valvontalaitos katsoo, ettei se voi hyväksyä kieltojärjestön ehdottamaa tarkastushenkilökuntaa tai turvallisuusselvitystä, sen on siirrettävä asia ulkoasiainministeriön ratkaistavaksi. Tarkastushenkilökunnan turvallisuusselvitysten tekemiseen sovelletaan turvallisuusselvityksistä annettua lakia (177/2002).

6 §

Virka-apu

Poliisi, kemikaalilaissa (744/89) tarkoitettavat valvontaviranomaiset sekä kemikaalien maahantuonnin ja maastaviennin osalta tullilaitos ja rajavartiolaitos ovat velvollisia antamaan virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvomiseksi ja täytäntöönpanemiseksi.

7 §

Tiedonantovelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on annettava 2 §:n 2 momentissa mainitulle valvontalaitokselle yleissopimuksen asettamien velvoitteiden noudattamisen valvontaa varten tarvittavat tiedot siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

8 §

Salassapitovelvollisuus

9 §

Rangaistukset

10 §

Kemikaalien tuonti ja vienti

Yleissopimuksen sääntelemien kemikaalien tuontia ja vientiä koskevista yleissopimuksen mukaisista rajoituksista säädetään asetuksella.

Yleissopimuksen sääntelemien kemikaalien tuonnista ja viennistä on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä maan ulkomaankaupan ja taloudellisen kasvun turvaamisesta annetussa laissa (157/74) sekä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljuksesta annetussa laissa (242/90) ja niiden nojalla annetuissa säännöksissä on säädetty tai määrätty.

6 §

Virka-apu

Poliisi, kemikaalilaissa (744/1989) tarkoitettavat valvontaviranomaiset, *Turvateknikan keskus* sekä kemikaalien maahantuonnissa ja maastaviennissä tullilaitos ja rajavartiolaitos ovat velvollisia antamaan virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi ja täytäntöönpanemiseksi.

(Kumotaan 7 §)

8 §

Salassapitovelvollisuus

9 §

Rangaistukset

10 §

Kemikaalien tuonti ja vienti

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 tai 2 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita ei saa tuoda muista kuin sopimuspuolena olevista valtioista. Tämä kielto ei kuitenkaan koske näytteitä, jotka Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitos tai Puolustusvoimien Teknillinen Tutkimuslaitos ulkoasiainministeriötä etukäteen kuultuaan vastaanottaa yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien kemikaalien todentamiseen liittyviä tutkimuksia varten. Kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittuja kemikaaleja ei saa viedä eikä toimittaa muihin kuin sopimuspuolena oleviin valti-

oihin. Kemikaaliliitteen luettelossa 2 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita ei saa viedä eikä toimittaa muihin kuin sopimuspuolena oleviin valtioihin muuten kuin kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996) ja kaksikäyttötuotteiden ja -teknologian vientiä koskevan yhteisen valvontajärjestelmän perustamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1334/2000 säädetyin poikkeuksin.

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita saa viedä Euroopan yhteisön ulkopuolelle ja toimittaa toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon vain tutkimustarkoituksiin, lääketieteellisiin tai farmaseuttisiin tarkoituksiin taikka suojelutarkoituksiin puolustusministeriön myöntämällä maastavientiluvalla. Risiin ja saksitoksiinin vientiin ja toimittamiseen on kuitenkin oltava ulkoasiainministeriön myöntämä vientilupa. Maastavientilupaa ja vientilupaa on haettava viimeistään 45 vuorokautta ennen viennin tai toimituksen aiottua ajankohtaa.

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 2 tai 3 mainittujen kemikaalien ja lähtöaineiden vienti ja yhteisötoimitus on sallittu vain Euroopan unionin tai ulkoasiainministeriön myöntämällä luvalla. Viejän on muiden kuin alhaisten pitoisuuksien seoksia koskevan Kemiallisten aseiden kieltojärjestön päätöksen mukaisten alhaisten pitoisuuksien seosten, kuluttajapakkausten ja henkilökohtaiseen myyntiin tarkoitettujen pakkausten osalta esitettävä vastaanottavan valtion antama maahanjäätitodistus ulkoasiainministeriölle viedessään yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 3 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita sopimuspuolina olevien valtioiden alueen ulkopuolelle.

Lupamenettelyssä ja siihen liittyvässä valvonnassa noudatetaan soveltuvin osin, mitä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa sekä niiden nojalla säädetään.

11 §

Valvontaviranomaisen kiellot ja määräykset

11 §

Valvontaviranomaisen kiellot ja määräykset

26

Voimassa oleva laki

12 §

Uhkasakko

13 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkempia määräyksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

14 §

Voimaantulo

Ehdotus

12 §

Uhkasakko

(Kumotaan 13 §)

14 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20. _____

Tasavallan presidentin asetus

kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen voimaansaattamista sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymistä ja sen soveltamisesta annetun lain voimaantuloa koskevan asetuksen muuttamisesta

Tasavallan Presidentin päätöksen mukaisesti, joka on tehty ulkoasiainministerin esittelystä *muutetaan* kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen voimaansaattamista sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymistä ja sen soveltamisesta annetun lain voimaantuloa koskevan asetuksen 2 § sekä

kumotaan 3-6 § seuraavasti:

2 §

Yleissopimuksen todentamisliitteen VI osan C osastossa tarkoitettu yksittäinen pienimuotoinen laitos on *Suomessa Puolustusvoimien Teknillinen Tutkimuslaitos*. Yleissopimuksen todentamisliitteen VI osan C osastossa tarkoitettu muu laitos Suomessa on

Helsingin yliopiston yhteydessä toimiva Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitos.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 2007.
